

Göteborg den 31 oktober 2023
Länsstyrelsen i Västra Götalands län
vastragotaland@lansstyrelsen.se

Synpunkter på KonTiki Vind AB:s ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon för vindparken Poseidon, dnr 500-8022-2023

Sveriges Fiskares PO (SFPO) företräder cirka 250 fiskefartyg som är verksamma inom det demersala fisket. Vi har medlemmar längs hela den svenska kusten - från Strömstad till Kalix. SFPO står för ett långsiktigt hållbart fiske och våra medlemmar är bland de bästa när det handlar om selektivitet, skonsamhet och kvalitet.

Ärendet

Regeringen har uppdragit åt Länsstyrelsen i Västra Götalands län att bereda tillståndsansökan för den havsbaserade vindkraftparken Poseidon. Ansökan avser tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Länsstyrelsen har nu gett intressenter möjlighet att yttra sig över ansökan med tillhörande komplettering.

SFPO:s synpunkter

Sammanfattande synpunkter

Norra Västerhavet är ett för Sverige unikt område med många skyddsvärda arter och området är av mycket stor betydelse för fortlevnaden av kommersiella arter av fisk och skaldjur i Skagerrak.

SFPO har i tidigare samrådsyttrande påpekat områdets olämplighet för en vindparksetablering mot bakgrund av att området är mycket viktigt för fisket efter räka, havskräfta och demersala fiskarter. Vidare är kunskapen i dagsläget mycket dålig om storskaliga

vindkraftsetableringars effekter på fiskars och skaldjurs reproduktion, tillväxt och vandringar. För den aktuella typen av verk och park finns inga som helst erfarenheter.

På grund av miljöproblemen i Östersjön finns det kvarvarande yrkesfisket av betydelse för marin livsmedelsproduktion i Västerhavet. Regeringens beslut om att medge tillstånd till två vindparker i Kattegatt, Kattegatt Syd och Galene, innebär att större delen av det halländska yrkesfisket kommer att uttraderas. Om svensk förnyelsebar marin livsmedelsproduktion ska kunna säkras för framtiden måste de viktiga områdena i norra Västerhavet värnas. SFPO anser därför att föreliggande ansökan ska avslås.

Effekter på fiskbestånd och marin miljö

I miljökonsekvensbeskrivningen diskuterar bolaget olika påverkansfaktorer av betydelse för fiskbestånd och marin miljö. Det är faktorer som undervattensbuller, grumling/sedimentpålagring, ianspråktagande av bottenyta/habitatförlust, förändrade och nya habitat samt elektromagnetiska fält. Frågan är hur dessa faktorer påverkar fiskars beteende, kommunikation, lek, uppväxt, vandringar och beståndens fortlevnad. Vad gäller påverkan bedömer bolaget att negativa påverkan i olika skeden av etableringen kommer att vara obetydlig till måttlig.

Bedömningarna av påverkan grundar sig på extrapolering av laboratoriestudier och studier av små vindparker, på förhållandevis grunt vatten nära kust, och med få turbiner och låg produktionskapacitet. De parker som nu är aktuella har en helt annan karaktär. Mycket få studier omfattar flera påverkansfaktorer eller ekosystemkomponenter samtidigt. Det är uppenbart att kumulativ påverkan och ekosystemeffekter är svåra att bedöma.

SFPO ser inte att det är meningsfullt att i detalj bemöta bolagets alla spekulativa slutsatser om vindparkens påverkan på fiskbestånd och miljö. Vi vill i stället uppmärksamma Länsstyrelsen på slutsatser i några rapporter som nyligen publicerats. Vi återger slutsatser från dessa på originalspråk (våra understrykningar).

Energimyndigheten skriver i sin rapport *Förslag på lämpliga Energiutvinningsområden för havsplanerna*: ”Vad gäller vindkraftens påverkan på fisk- och skaldjursresurserna är kunskapsläget ofullständigt, särskilt vad gäller långsiktiga och kumulativa effekter. Exempelvis är effekter av undervattensljud på exempelvis vandring och lek svårstuderade. Studierna som finns är heller inte entydiga. Studier pekar på både positiva och negativa effekter på fisk- och skaldjurspopulationer.”

Norska Havsforskningsinstituttet publicerade nyligen rapporten *Kunnskapsinnhentning for samkøst mellom fiskeri- og havvindsnæring* (Rapport från havsforskningen nr. 2023-40). I rapportens sammanfattning skriver man: ”Mange land i Europa planlegger utbygging av store havvindparker som svar på det økende behovet for fornybar energi og energisikkerhet. Norge, som er verdensledende innen flytende havvindteknologi, står i startgropen av et stort

fornybar energi løft for havvind langs kysten. Det er ukjent hvilken effekt havvind vil ha på havmiljøet i norske farvann eller hvordan vindparker vil påvirke andre sektorer som opererer i havområder, som fiskeri."

Europeiska revisionsrätten skriver i Executive summary till rapporten *Offshore renewable energy in the EU, Ambitious plans for growth but sustainability remains a challenge* (2023/22): "Similarly, numerous environmental aspects linked to planned offshore renewable energy deployment are still to be recognised and given the scale of the planned offshore renewable energy rollout in the coming years, the environmental footprint on marine life may be significant."

Bolaget hävdar att vindparken kommer att ha positiva effekter på fiskbestånd. Man säger att för hårbottenlevande arter och arter som nyttjar nya revstrukturer (hårbottenstrukturer eller pelagiska strukturer) bedöms konsekvenserna bli positiva. Man menar också att då bottentrålningen i nuvarande omfattning i området förväntas upphöra bedöms även detta medföra en positiv konsekvens för fisk under driftskedet.

I den ovan nämnda rapporten från norska *Havforsknings instituttet* drar man ellertid slutsatsen att: "Dagens forskning kan ikke svare på spørsmålene fiskerne har om hvilke effekter havvindutbygging vil ha på fiskeriene, der er fortsatt mange og store kunnskapshull f.eks. effekt av nytt substrat (REV-effekt), effekter av støy, elektromagnetisme, fjerning av vind og strømendringer, samt effekt av fiske frie områder og forflytting av fiskepress."

SFPO drar slutsatsen att det bolaget hävdar om frånvaro av negativa effekter och tillkomsten av positiva effekter av parken Poseidon är högst spekulativt och vilar på osäker vetenskaplig grund.

Effekter på yrkesfiske och livsmedelsförsörjning under anläggning och drift

SFPO konstaterar att vindkraftparken utgörs av vindkraftverk med flytande fundament samt ett internt kabelnät som binder samman vindkraftverken med upp till två transformatorstationer. SFPO bedömer möjligheten till fiske med aktiva redskap inom området under driftsfas som obefintligt och under anläggningsfas kraftigt begränsad. Vi gör samma bedömning för fiske med alla typer av garn.

I MKB:n sammanfattar bolaget vindparkens effekter på yrkesfisket enligt följande:

- "Inom hela Poseidon bedrivs det ett demersalt blandfiske efter fisk och havskräfta som är betydande för både svenskt och danskt yrkesfiske. Inom Poseidon Nord bedrivs det räkfiske främst kopplat till mellersta och norra delen av området. Sammantaget för demersal trålning bedöms verksamhetsområdet vara av högt värde för svenskt yrkesfiske och av måttligt värde för danskt yrkesfiske."

- ”Effekten på bottentrålning efter nordhavsräka bedöms sammantaget som måttlig eftersom påverkansgraden visserligen är stor (fisket med trålning antas bedömningsmässigt försvinna från detta område), med varaktighet under hela parkens livslängd, men inom ett påverkansområde som är lokalt begränsat till norra hälften av Poseidon Nord.”

- ”Blandfisket efter fisk och kräfta bedrivs inom både Poseidon Syd och Nord. Poseidon Nord överlappar med ett område där blandfiske bedrivs genom området för den planerade vindkraftsparken, och Poseidon Syd överlappar med den norra delen av ett större område som bottentrålas i södra Skagerrak och norra Kattegatt. Området som blir otillgängligt för yrkesfiske vid en etablering av vindkraftsparken utgör ett stråk för bottentrålning genom Poseidon Nord samt en del av den norra delen av det större området där bottentrålning bedrivs i södra Skagerrak och påverkansområdet bedöms därmed som medelstort (inom och i närhet till parkområdet). Effekten på bottentrålning efter fisk och havskräfta bedöms sammantaget som stor då denna typ av fiske inom det planerade parkområdet förväntas upphöra (påverkansgraden är stor) och då fiskarnas trålningsmönster kommer att behöva anpassas även utanför parkområdet och då effekten på yrkesfisket kommer att fortgå under hela parkens livstid (långvarig varaktighet).”

Bolaget analyserar effekterna på det demersala fisket genom att analysera hur stor del (%) av landningar, del av riksintresseområde eller del av tråldragansträngning inom riksintresset som kan kopplas till parkområdet. Landningarna som tas i beaktande motsvarar fångster i de punkter som registrerats inom verksamhetsområdet med 500 m buffert.

Detta synsätt har dock mycket dålig koppling till verkligheten, eftersom det inte tar hänsyn till det fiskemönster med vilket fisket bedrivs. Tråldragen följer oftast djup och strukturer på botten och utformningen beror på faktorer som tid på året, tid på dygnet, temperatur, väderleksförhållanden, hinder på botten m.m. Figur 8.33 i MKB:n visar tydligt hur parken bryter av de tråldrag som går genom parken. Detta innebär att parkens etablering gör att dessa tråldrag inte kommer att kunna genomföras; att avbryta och återuppta tråldragen är inte praktiskt/ekonomiskt möjligt. Den skada parken kommer att medföra blir således betydligt större än vad som redovisas i MKB:n. Noterbart är att också i Havs- och vattenmyndighetens förslag till ändrade havsplaner görs samma rudimentära analys, där man bortser från de fiskemönster med vilket fisket bedrivs.

Avvecklingsfasen

Bolaget konstaterar att konsekvenser av avvecklingen är beroende av hur den slutliga avvecklingsplanen utformas. Man skriver: ”Om anläggningens bottenstrukturer tas bort skulle det kunna leda till negativa konsekvenser i form av förlust av tillskapade hårdbottenhabitat. Det är därför möjligt att sådana strukturer kan komma att lämnas kvar.”

Detta tankesätt är hårresande och reflekterar bolagets ekonomiska strävanden. Man hävdar att om man lämnar kvar konstgjorda strukturer på havsbotten så skulle det vara bättre än att återställa habitatet till ett naturligt tillstånd – området ska alltså lämnas med en permanent skada. I Sverige görs stora insatser för att återställa vattendrag efter flottledsrensning. Likaså återställer vi utdikade våtmarker. En industrialiserad havsmiljö ska vi tydligen inte återställa – vi häpnar.

Effekter på regionalt baserade demersala fiskeföretag

När effekterna på yrkesfiske och livsmedelsförsörjning bedöms är det viktigt att förstå att svenskt demersalt fiske inte bedrivs av en statlig fiskekolchos som utför allt fiske – vi har regionalt förankrade fiskeföretag av varierande storlek, företrädesvis små och medelstora företag. Hade vi haft en fiskekolchos kanske det ur vissa aspekter skulle vara relevant att bedöma effekterna på fiske genom att resonera runt totala procentuella bortfall till följd av vindkraftsetableringar, då kolchosen då skulle tappa en del av omsättningen men fortsätta bedriva verksamhet.

Nu är det så att vi till största delen har individuella fiskeföretag med regional förankring och begränsad räckvidd för bedrivande av fiske. Analysen av effekterna på fisket måste omfatta det som är relevant för bedömningen av effekter på yrkesfiske, livsmedelsförsörjning och regionala värdekedjor – dvs. förutsättningarna för fiskeföretagens ekonomi och möjlighet till fortsatt existens. De ekonomiska marginalerna i det demersala fisket är mycket små och de nya förutsättningarna som den aktuella vindparkens etablering skulle innebära är med all säkerhet förödande för många fiskeföretag och därmed livsmedelsförsörjning och värdekedjor på land.

Det är oklart för SFPO om denna bredare analys ska göras av det exploaterande bolaget eller den myndighet som bereder förslag till beslut. Yrkesfisket som förser konsumenter med livsmedel, bidrar även till arbetstillfällen och till att upprätthålla kustsamhällens identitet och livskraft. Yrkesfisket och dess kringverksamheter stärker också den lokala kulturmiljön som kulturbärare på många platser och skapar i många fall attraktionskraft för turism (se t.ex. AgriFood Economics, rapport 2019:1). Vad gäller påverkan på riksintressen gör vi tolkningen att bedömningen av påtaglig skada ska alltid ske utifrån det nationella intresset och företärs därför av staten genom länsstyrelsen vid prövningar enligt PBL. Vi menar därför att Länsstyrelsen, som bereder förslag till beslut för regeringen, har ett mycket stort ansvar i denna fråga.

Det regeringsbeslut som nyligen togs om havsbaserad vindkraft utanför Hallands kust visar tydligt att Länsstyrelsens beredning och förslag till beslut är av mycket stor betydelse för regeringens slutgiltiga ställningstagande. Det vilar därför ett mycket stort ansvar på Länsstyrelsen att göra en korrekt övergripande bedömning med hänsyn till samhällsekonomiska och kumulativa effekter.

Dialog med yrkesfisket

Bolaget säger sig ha initierat en dialog med yrkesfiskets producentorganisationer för att utreda möjliga projektanpassningar i syfte att begränsa de negativa konsekvenserna. Dessa projektanpassningar kan t.ex. bestå i att utforma en korridor genom Poseidon Nord, från väst till öst, där fiskefartyg skulle kunna passera utan att lyfta trålen. SFPO menar att om man med "initiera frågan" menar att man nämnt möjligheten, så kan det stämma. Något substantiellt relevant har dock inte framkommit.

Påverkan på riksintressen

I ansökan (avsnitt 4.8.3) hävdar Bolaget: " Dessa överlappande ytor av riksintressena bedöms bli otillgängliga för fisket som ligger till grund för utpekande av riksintresseområdena, dvs. räkfisket med bottentrål i det norra området respektive bottentrålfiske efter havskräfta och fisk i det södra området. Främst med anledning av den mycket begränsade yta som tas i anspråk bedöms verksamheten emellertid inte påtagligt försvåra näringens bedrivande." SFPO menar att bedömningen att näringens bedrivande inte påtagligt försvåras är gravt felaktig.

Noterbart är att Energimyndigheten i sin rapport har följande kommentar om det aktuella området: " Området överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfisket (fångstområde) och relativt stora landningsvärden kommer från området. Aktivt demersalt fiske efter havskräfta och fisk bedrivs i hela området. Passivt fiske bedrivs framför allt i västra delen av området. Det aktiva fisket kommer att påverkas stort av en vindparksanläggning och påverka riksintressevärdet. Eventuellt kan viss samexistens uppnås mellan bottenfasta fundament och det passiva fisket. Påverkan generellt kommer dock bli stor." Det område Energimyndigheten pekat ut har till följd av avvägningar mot riksintresset en annan utformning och omfattar inte norra delen av Poseidon Nord – den del av Poseidon som överlappar med kärnområdet för svenskt fiske efter räka. Samma begränsning i norr görs i samrådsversionen till ändrade havsplaner."

På Boverkets hemsida kan man läsa följande om riksintressen (våra understrykningar):

- För att åtgärden ska vara otillåten så måste skadan (påtagligt försvåra, på grund av olika språkbruk används skada som ett samlingsbegrepp av myndigheten) vara påtaglig, det vill säga skadan måste vara av en viss dignitet. Däremot behöver det inte vara säkert att skadan verkligen inträffar, det räcker med att åtgärden "kan" medföra en påtaglig skada för att den ska vara otillåten.
- För att en åtgärd ska anses medföra en påtaglig skada så ska den antingen ha bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller tillfälligt ha mycket stor negativ påverkan på detta.

- En åtgärd kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse och därför vara otillåten även om åtgärden vidtas utanför riksintresseområdet. Det spelar alltså ingen roll om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade området. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas.
- En åtgärd som utförs på ett sådant sätt att den utgör ett hinder mot att utnyttja ett områdes fulla potential skulle också kunna anses medföra en påtaglig skada
- Även olika typer av barriäreffekter och brutna samband kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse.

Mot bakgrund av ovanstående punkter, och det faktum att en etablering av Poseidon inte bara ger ett bortfall av landningsvärde inom området utan påverkar fiskemönstret i stora intilliggande områden av riksintresse för yrkesfiske, anser SFPO att Bolagets sammanfattande bedömning av Poseidons påverkan på riksintresset yrkesfiske som formuleras som: " Främst med anledning av den mycket begränsade yta som tas i anspråk bedöms verksamheten emellertid inte påtagligt försvåra näringens bedrivande" är helt felaktig. Tvärtom, skulle etableringen synnerligen påtagligt försvåra näringens bedrivande och orsaka kaskadeffekter i värdekedjorna.

Kumulativa effekter

Bolagets analys av kumulativa effekter görs med antagandet att verksamheter som pågår idag och har funnits i havsområdet under lång tid utgör baslinjen/nuläget för miljön i Skagerrak och Kattegatt. Den kumulativa bedömningen avgränsas därmed till att omfatta andra befintliga och tillståndsgivna vindkraftparker i Skagerrak och Kattegatt (Kattegatt Syd, Stora Middelgrund, Kattegatt Offshore och Anholt). Bolagets bedömning är att konsekvenserna för yrkesfiske varierar beroende på vilken typ av fiske som bedöms. För demersal trålning bedöms den kumulativa konsekvensen bli obetydlig medan den för pelagisk trålning bedöms som liten.

Detta resonemang förefaller synnerligen begränsat. Hos Boverket kan man läsa att när risken för kumulativ skada bedöms så behöver man ta ställning till hur sannolikt det är att en viss åtgärd följs av flera likartade. Detta hänger uppenbart samman med exploateringstrycket inom det aktuella området. Exploateringstrycket i Västerhavet är mycket stort.

Förslaget till ändrade havsplanerna ska lämnas till regeringen först i december 2024. Vi vill dock uppmärksamma Länsstyrelsen på följande:

I samrådsversionen kan man läsa att "yrkesfisket är geografiskt omfattande i Västerhavet och till viss del föränderligt mellan olika år och över längre tid. Därför är ytan för användning yrkesfiske stor i havsplanen. I planeringen av områden för energiutvinning har hänsyn tagits till den sammanlagd, kumulativa påverkan på yrkesfisket. I några fall ges dock vindbruk

företrädare framför yrkesfiske.” Förslaget till ändrade havsplaner ger dock ingen förklaring till hur denna hänsyn har tagits – vilken analys har egentligen gjorts?

I förslaget säger myndigheten också följande: ”I alla tre havsplaneområden kan konsekvenserna för den lokala livsmedelsförsörjningen från havet, fiskhamnar och kustsamhällen vara betydande och bör tas i beaktning vid prövning av vindkraftsprojekt.”

I den övergångsstation vi nu befinner oss i, mellan ”öppen-dörr-modellen”, ändrade havsplaner och den av regeringen tillsatta utredningen om ” En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft”, gör SFPO bedömningen att ansvaret för en övergripande analys av samhällsekonomiska effekter, kumulativa effekter och tillika demersala fiskeföretags överlevnad vilar tungt på Länsstyrelsen.

Ett storskaligt ekologiskt experiment utan försiktighetsprincip

De snabbt ökande areella anspråken på haven gör det uppenbart att kumulativ långsiktig påverkan kommer att öka. SFPO anser att det finns en betydande risk att den stora expansionen av vindkraft till havs, förutom förödande konsekvenser för svenskt yrkesfiske och livsmedelsförsörjning, kan komma att ha betydande miljöpåverkan. Expansionen kan likställas med ett storskaligt ekologiskt experiment. EU:s gemensamma fiskeripolitik vilar bland annat på försiktighetsprincipen (artikel 2 i förordning (EU) 1380/2013) – den rådande ordningen för etablering av havsbaserad vindkraft påminner mer om ” Laissez-faire”.

Ersättningsfrågan

Anläggning och drift av vindparken kommer att medföra en förlust av fiskeplatser eller försvårar fiske för fiskare som är beroende av området för Poseidon. SFPO förutsätter att bolaget, om ansökan medges, ska ersätta dessa fiskare så att de hålls skadeslösa under den tid de påverkas.

SVERIGES FISKARES PO

Peter Ronelöv Olsson
Ordförande

Fredrik Lindberg
Ombudsman

Ingemar Berglund
Utredare